

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรเป็นสตรีถึงร้อยละ 49.6 ซึ่งเมื่อจำแนกประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานทั้งหมดจะเป็นสตรีประมาณร้อยละ 50¹ นับได้ว่าสตรีเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นับเนื่องจากอดีตมา บทบาทของทั้งเพศชายและหญิงไทยถูกกำหนดโดยขนบธรรมเนียมประเพณี คือ เพศชายถูกกำหนดให้ เป็นเพศที่กล้าหาญ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ควบคุมและปกครองพิทักษ์รักษาประเทศ จึงได้รับการส่งเสริมให้มีการศึกษาสูง ในขณะที่เพศหญิงเป็นผู้ดูแลบ้าน ดูแลบุตร รับผิดชอบงานบ้าน รวมทั้งจัดการดูแลเกี่ยวกับเรื่องงานภายในบ้าน จึงไม่จำเป็นต้องศึกษาสูง มีบทบาทในด้านการเมืองน้อย การเลือกคู่ก็เป็นเรื่องของบิดามารดาจัดหาให้²

ต่อมาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง จึงทำให้บทบาทของสตรีไทยทั้งในสังคม เมืองและชนบทต้องเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 307.

²สุदारัตน์ ศุภพิพัฒน์ และคณะ, การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทยกับปัญหาสิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 2-5.

วัฒนธรรม สังคม การเมืองและการปกครอง¹ สตรีที่เป็นแม่บ้านเกษตรกรจะมีบทบาททั้งภายใน และภายนอกบ้าน คือ ทำหน้าที่แม่บ้าน หน้าที่ภรรยา อบรมเลี้ยงดูบุตร ทารายได้จุนเจือครอบครัวรวมทั้งเก็บรักษา ควบคุมการใช้จ่ายเงินของครอบครัวด้วย อีกทั้งยังเป็นแรงงานสำคัญของครอบครัว เป็นแรงงานที่ได้รับค่าจ้างในการทำนาในไร่อื่นๆ มีส่วนในการตัดสินใจและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ เป็นฝ่ายจัดหาและจ้างคนงานตลอดจนจัดหาเครื่องมือในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชนทั้งด้านการเมือง ศาสนา และการพัฒนาด้วย สำหรับสตรีในสังคมเมืองก็มีโอกาสได้รับการศึกษา การประกอบอาชีพ การทำงาน การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองทัดเทียมกับบุรุษ

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสตรีจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านก็ยังไม่ปรากฏว่าสตรีต้องรับภาระงานบ้าน งานเลี้ยงดูบุตร และการปรนนิบัติสามี นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกที่เป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้สตรีมีบทบาทต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่ คือ²

1. ค่านิยมในสังคมที่ยกย่องผู้ชาย นายจ้างมักจะเห็นว่าผู้ชายทำงานได้มากกว่า และดีกว่าสตรี เป็นผลให้สตรีได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ
2. เจตคติของสังคมและครอบครัวยังให้โอกาสบุตรชายมากกว่า และบางครั้งสตรีเองก็มีส่วนในการละโอกาสในการศึกษาและฝึกอาชีพ การด้อยการศึกษาและมีโอกาสทางเศรษฐกิจทำให้สตรีมีโอกาสน้อยในการเลือกงานหรือประกอบอาชีพในลักษณะจำกัด
3. การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยที่รัฐให้แก่มารดาและเด็กยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งการกระจายสถานบริการของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังไม่เหมาะสม
4. สตรีส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางด้านสุขศึกษาและโภชนาการ
5. สตรียังมีบทบาทในการส่งเสริม และมีส่วนร่วมในเรื่องศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีน้อย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-7

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

6. โอกาสและประสบการณ์ที่สตรีได้รับไม่เอื้ออำนวยต่อลักษณะการ เป็นผู้นำในด้าน การเมือง การปกครอง ตลอดจนการจัดการและการบริหารทุกระดับ

7. ขาดองค์กรประสานงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับสตรี

ในอันที่จะขจัดปัญหาดังกล่าวนี้และเพื่อพัฒนาให้สตรีได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพดังที่แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้าฯ ได้ระบุ ให้สตรี เป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษที่จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาเพราะสตรี เป็นประชากรที่มีความสำคัญ ยิ่งในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) จึงได้กำหนดทิศทาง การพัฒนาสตรีไว้เป็น 3 ทิศทาง คือ คุณลักษณะส่วนตัว ชีวิตและครอบครัว การมีส่วนร่วมในสังคม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้¹

1. คุณลักษณะส่วนตัว

1.1 มีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ รู้จักระวังดูแลป้องกันและรักษาสุขภาพของตน ทั้งทางร่างกายและทางใจ โดยเฉพาะในระหว่างตั้งครรภ์ คลอดลูก ระยะเวลาเลี้ยงดูลูกอ่อน และในช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

1.2 มีความรู้อย่างน้อยจบการศึกษามัธยมศึกษา มีพื้นฐานทางด้านสติปัญญา คุณธรรมและทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองและมีงานทำที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์

1.3 มีความกระตือรือร้นที่จะใช้สิทธิและโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อนำมา พัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ และเพื่อนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่และ คำนึงของครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกที่ยังเป็นเด็กและเยาวชน

1.4 มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม มีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อแผ่ความ เมตตาธรรมความรักออกไปสู่มวลมนุษยชาติ

¹ คณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว, แผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544).

2. ชีวิตและครอบครัว

2.1 มีเสรีภาพในด้านความรักและการเลือกคู่ครองโดยพิจารณาถึงความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ และถือว่า "คุณธรรมทางเพศ" เป็นสิ่งสำคัญเสมอกันสำหรับชายและหญิง

2.2 มีสิทธิ์ตัดสินใจในการคุมกำเนิดหรือทำแท้งได้ เมื่อมีเหตุจำเป็นภายในขอบเขตของกฎหมาย และชายควรรับภาระในการคุมกำเนิดมากขึ้น

2.3 ทั้งชายและหญิงมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูอบรมลูกและในในบ้าน การแบ่งภาระหน้าที่ระหว่างกันควรเป็นไปตามความเหมาะสมโดยความยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่าย

2.4 ทั้งชายและหญิงมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการสร้างครอบครัวที่มีความอบอุ่นและกลมเกลียว โดยมีความรักความเคารพซึ่งกันและกันเพื่อสร้างพื้นฐานชีวิตที่มีความสุขและมีคุณธรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนและเปิดกว้างไปถึงคณาญาติและชุมชนด้วย

3. การมีส่วนร่วมในสังคม

3.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและบทบาทโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสตรีเอง ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน

3.2 มีส่วนร่วมคิดและร่วมตัดสินใจในปัญหาและกิจกรรมของชุมชนเคียงบ่าเคียงไหล่กับชาย

3.3 มีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจตามหลักความสามารถทั้งในการได้รับคัดเลือกเข้าทำงาน การรับค่าตอบแทนและโอกาสก้าวหน้า เช่นเดียวกับชาย

3.4 มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การเมืองและการปกครองในทุกระดับมากขึ้น รวมทั้งกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและสันติภาพการในทุกรูปแบบตามความสามารถที่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยการเร่งรัดพัฒนาสตรีให้เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศเสียก่อนนี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาประเทศของนักวิชาการ

ที่ยอมรับกันว่าการพัฒนาคนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ¹ การเปลี่ยนแปลงในสังคมใดก็ตามจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงตัวเอง² การพัฒนาจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน การที่ประชาชนจะสามารถให้ความร่วมมือกับรัฐได้ ประชาชนต้องมีความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตลอดจนมีความเข้าใจถึงความจำเป็น ความสำคัญและแผนงานของโครงการพัฒนา เสียก่อนจึงจะเกิดการปฏิบัติตามแผนงานพัฒนาได้³

การที่จะทำให้ประชาชนได้ทราบ เรื่องการพัฒนานั้นสื่อมวลชนนับเป็นตัวจักรสำคัญในการให้ความรู้และข่าวสารแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยม เพื่อการพัฒนา เพราะสื่อมวลชนสามารถช่วยในการกระจายข่าวสารเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้ประชาชนเป็นคนทันต่อเหตุการณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี⁴

¹บุญเลิศ ศุกดิลก, "สื่อสารมวลชนและการพัฒนาประเทศ : วิเคราะห์เชิงทฤษฎีและการวิจัย, วารสารศาสตร์ 1 (กรกฎาคม-กันยายน) 2520 : 15.

²M.F. Millikan and D.L.M. Blackmer, The Emerging Nations (Boston : Little, Brown, 1961), p. 23.

³ประมะ สตะเวทิน, นิเทศศาสตร์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 15.

⁴วิไล แยมสาขา, "ความคิดเห็นของผู้อ่านหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ในจังหวัดราชบุรีเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ที่มีต่อการรณรงค์ในด้านการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 2.

จากผลงานวิจัยต่าง ๆ มีปรากฏเสมอว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่ทรงอิทธิพลมีผลกระทบต่อการพัฒนา¹ สื่อมวลชนช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่มนุษย์ตลอดชีพ² การสร้างประสบการณ์นี้เท่ากับว่าสื่อมวลชนได้พัฒนาลักษณะการเข้าใจผู้อื่น (empathy) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในสังคมและเกิดความคิดเห็นต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม³

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีคนนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์รายวันที่จำหน่ายทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม สยามรัฐ มติชน บ้านเมือง เดลิเมล์ ข่าวพาณิชย์ แนวหน้า ข่าวสด สายกลาง มาตุภูมิ เศรษฐกิจการเมือง ซึ่งอาจแบ่งหนังสือพิมพ์รายวันของไทยออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ⁴ (Quality Newspapers)

ได้แก่หนังสือพิมพ์ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวและบทความประเภทหนักสมองหรือประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจช้า (hard news หรือ delay-reward news) ซึ่งได้แก่ข่าวหรือบทความที่ต้องใช้ความคิดความเข้าใจมากพอสมควร และมีผลให้ความรู้ความคิดแก่ผู้อ่าน

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, "สื่อมวลชนกับการพัฒนา : แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงจากทฤษฎีดั้งเดิม," วารสารศาสตร์ 1 (มิถุนายน-กันยายน) 2526 : 12.

² สัจญา สัจญาวิวัฒน์ และสุภัตรา เพชรมณี, บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 120-127.

³ Wilbur Schramm, Mass Media and National Development : The Role of Information in the Developing Countries (California : Stanford University Press, 1964), pp. 127-128.

⁴ สุกัญญา ศีระวนิช, สิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน (ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526) หน้า 30.

ในระยะยาว เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวธุรกิจ เป็นต้น หนังสือพิมพ์ที่จัดเข้าเป็นประเภทคุณภาพ ได้แก่ สยามรัฐ มติชน¹ มาตุภูมิ²

2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชาชน³ (Popular Newspapers)

ได้แก่หนังสือพิมพ์ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวหรือบทความประเภทเบาสมองหรือประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจทันที (soft news หรือ immediate - reward news) ซึ่งได้แก่ข่าวที่สนองความพอใจทางอารมณ์แก่ผู้อ่านในขณะที่ได้อ่าน เช่น เกิดความตื่นเต้นหวาดเสียว สนุกสนาน ข่าวประเภทนี้ประกอบด้วยข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม เป็นต้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีผู้นิยมนำมาอ่านทุกระดับชั้น จำนวนจำหน่ายสูงมีนโยบายให้อ่านเพื่อพักผ่อนสมองและก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์ได้มาก หนังสือพิมพ์ที่จัดเข้าเป็นประเภทประชาชน ได้แก่ ไทยรัฐ คาวสยาม⁴ เติลนิวิส⁵

3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชาชน เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชน ได้แก่ บ้านเมือง แนวหน้า⁶

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

² รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 129.

³ สุกัญญา ศิระวนิช, สิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน, หน้า 31.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

⁵ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 131.

⁶ บุญเลิศ ศุภดิลก, สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย, (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 83.

แม้จะมีการผลิตหนังสือพิมพ์รายวันกันเป็นจำนวนมากมายหลายชื่อฉบับก็ยังมี การกล่าวกันว่าหนังสือเหล่านี้ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมเท่าที่ควร¹ และยังไม่มีการวางแผนการใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่ชัดเจน เนื้อหาที่ผลิตออกมาเป็นการสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มหรือไม่ก็ เป็นไปเพื่อสนองความต้องการตามปณิธานวิสัย (human interest) มากกว่าที่จะเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ทำหน้าที่เพื่อความอยู่รอดของตัวเองมากกว่าทำหน้าที่ต่อมวลชนหรือส่วนรวม การทำหนังสือพิมพ์กลายเป็นพาณิชย์กรรมมากกว่างานในอุดมคติ ปรัชญาในการจัดทำหนังสือมักส่งเสริมให้คนบริโภคนสินค้าเพิ่มขึ้น เป็นผู้ตามสังคมมากกว่าเป็นผู้นำสังคม เป็นกลไกที่จะรักษาสภาพเดิมของสังคมยิ่งกว่าที่จะนำสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า²

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันไทยว่ามีบทบาทอย่างไรในการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่งที่กำหนดให้มีการเร่งรัดพัฒนาในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จักได้อ่านวาระประโยชน์แก่นองคกรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีและบุคคลโดยทั่วไปที่สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบปริมาณเนื้อที่ (space) ประเภทเนื้อหา และตำแหน่งหน้า (page placement) ของเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับตีพิมพ์เสนอ
2. เพื่อทราบประเภทของแหล่งข้อมูลที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับได้เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีมาตีพิมพ์เสนอ
3. เพื่อทราบบทบาทในลักษณะต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรี เช่น บทบาทในการแจ้งข่าวสาร บทบาทในการเป็นผู้วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น บทบาทในการเป็นช่องทางการสื่อสารกลับ (Feedback) บทบาทในการเสนอทักษะด้านต่าง ๆ และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ และบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาสตรีโดยทั่วไป

¹ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 120.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 121-123.

4. เพื่อทราบทิศทาง (direction) การเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันว่าเป็นไปในด้านบวก (positive) ด้านลบ (negative) หรือด้านเป็นกลาง (neutral)

ปัญหานำวิจัย

1. หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเป็นสัดส่วนเท่าใดเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาอื่น ๆ
2. หนังสือพิมพ์รายวันมักจะเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีไว้ในตำแหน่งหน้าใด
3. เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันเสนอแก่ผู้อ่านมีแหล่งข้อมูลจากที่ใด
4. หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับมีบทบาทในลักษณะอย่างไรในการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรี
5. หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีไปในทิศทางบวกหรือลบ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสตรีเท่านั้น เนื้อหาที่ไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรีจะไม่นำมาวิเคราะห์
2. การศึกษาครั้งนี้ยึดถือเอาแนวทางการพัฒนาสตรีของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) เป็นเกณฑ์กำหนด แบ่งประเภทเนื้อหาเพื่อพัฒนาสตรี
3. ในการศึกษาเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันนี้จะไม่พิจารณาข้อเท็จจริงใด ๆ ทั้งสิ้นนอกจากเนื้อหาที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในหน้าหนังสือพิมพ์เท่านั้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันไทยที่จำหน่ายในช่วงระยะ 1 ปี ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2526 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2527 ซึ่งเป็นช่วงเวลาระหว่างกลาง

ของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 และมีการใช้แผนพัฒนาสตรีระยะยาวไปแล้วระยะหนึ่ง

2. หนังสือพิมพ์รายวันชื่อฉบับที่มีจำหน่ายวันละหลายกรอบ จะนำมาศึกษาเฉพาะกรอบหลังสุดเท่านั้น

นิยามศัพท์

หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ หมายถึง หนังสือพิมพ์มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวประเภทที่สนองตอบความพอใจด้านความรู้ ความคิดของผู้อ่านในระยะยาว (delayed rewards) หรือที่เรียกว่าข่าวหนัก (hard news) เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ ความคิดเห็นต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม หมายถึง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ดาวสยาม ^{Scrubber} เดลินิวส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวประเภทที่สนองตอบความพอใจด้านอารมณ์ของผู้อ่านได้ทันที (immediated rewards) หรือที่เรียกว่าข่าวเบาสมอง (soft news) เช่น ข่าวอาชญากรรมและข่าวเกี่ยวกับความสนใจของมนุษย์ต่าง ๆ (human interest) เป็นต้น

หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งปริมาณ หมายถึง หนังสือพิมพ์บ้านเมือง แนวหน้า ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีเนื้อหาทั้งกึ่งระหว่างประเภทคุณภาพและประเภทประชานิยม

เนื้อที่ หมายถึง ขนาดเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันที่มีการตีพิมพ์เนื้อหาต่าง ๆ วัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว

คอลัมน์/นิ้ว หมายถึง หน่วยมาตรฐานที่ใช้วัดเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน มีค่าเท่ากับความยาวเป็นนิ้วคูณด้วยขนาดคอลัมน์ตามมาตรฐาน (ประมาณ 1 นิ้ว 2 กระเบียด)

เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี หมายถึง เนื้อหาที่เสนอในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน เกี่ยวกับสตรีทั้งที่เป็นข่าว บทความและภาพ โดยไม่รวมเนื้อหาที่เป็นโฆษณาตลอดจนเนื้อหาที่เป็นชื่อหนังสือพิมพ์ ชื่อบรรณาธิการ ที่ตั้งสำนักพิมพ์ ผลสลากกินแบ่งรัฐบาล ผลสลากออมสิน และนวนิยาย

เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามที่ปรากฏในแผนพัฒนาสตรี ระยะยาว (2525-2544) ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนตัวของสตรี ได้แก่เนื้อหาที่ให้ความรู้เฉพาะตัวสตรีเกี่ยวกับ

1.1 การดูแลป้องกันรักษาร่างกายและจิตใจ หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ การใช้ยา การคุมกำเนิด การดูแลฟัน การออกกำลังกาย การเตรียมตัวในช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

1.2 การศึกษาและการแสวงหาความรู้ หมายถึงเนื้อหาที่เกี่ยวกับการแสวงหาโอกาสในการศึกษา ประโยชน์ของการเรียนรู้หนังสือ การเรียนหนังสือภาคบังคับ

1.3 ทักษะในการประกอบอาชีพ หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการช่างการฝีมือที่อาจนำไปใช้ประกอบอาชีพหรือใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว

1.4 การดำเนินชีวิต หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการมีเมตตาธรรม มีการประพฤติดี ประหยัด เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2. ชีวิตและครอบครัว ได้แก่เนื้อหาที่ให้ความรู้แก่สตรีในการอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวซึ่งเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

2.1 การเลือกคู่ครอง หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้ในเรื่องความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ อารมณ์รวมทั้งความคิดและค่านิยมเกี่ยวกับความรัก การเลือกคู่ครอง และคุณธรรมทางเพศ

2.2 การคุมกำเนิดและการทำแท้ง หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิด การทำหมัน และการทำแท้ง

2.3 การเลี้ยงดูอบรมบุตรและงานบ้าน หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูบุตรในระยะต่าง ๆ การดูแลงานบ้านตามความเหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว

2.4 การครองเรือน หมายถึงเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในครอบครัวในฐานะภรรยา มารดา และบุตร เพื่อให้เกิดความสุขและความอบอุ่นในครอบครัว

3. การมีส่วนร่วมในสังคม หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้แก่สตรีในการ เป็นหน่วยหนึ่ง ที่อยู่ร่วมในสังคมเกี่ยวกับ

3.1 การกำหนดค่านิยมและบทบาท หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้ ความสำคัญ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกำหนดค่านิยมและบทบาทของสตรีเอง

3.2 เศรษฐกิจ หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในระบบ เศรษฐกิจของประเทศ เช่น ความจำเป็นและความสำคัญของการมีอาชีพ อัตราค่าตอบแทน จากแรงงาน การใช้แรงงาน

3.3 การเมืองและการปกครอง หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมในระบบการเมืองการปกครองของประเทศในระดับต่าง ๆ การมีส่วนร่วมตัดสินใจใน ปัญหาชุมชน สิทธิการเลือกตั้ง

3.4 ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา หมายถึง เนื้อหาที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมรักษาทำนุบำรุงและจรรโลงศิลปวัฒนธรรมและศาสนาของท้องถิ่นและของชาติ การผลิต ผลงานทางศิลปะ การเข้าร่วมในพิธีทางศาสนา การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งข้อมูล หมายถึง ผู้ที่ให้ข้อมูลที่มีการระบุไว้ในข่าวหรือบทความ เกี่ยวกับการ พัฒนาสตรี แหล่งข้อมูลนี้แบ่งกว้าง ๆ เป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งข้อมูลของทางราชการ ได้แก่บุคคลที่ให้ข่าวในนามของทางราชการ
2. แหล่งข้อมูลของเอกชน ได้แก่บุคคลทั่วไปทั้งที่เป็นบุคคลเดี่ยว กลุ่มบุคคล สมาคมหรือสโมสรต่าง ๆ ที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการ

บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึงบทบาทในการเสนอเนื้อหา เกี่ยวกับการ พัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวันไทยในลักษณะต่าง ๆ แบ่งเป็น 5 บทบาท คือ

1. เป็นแหล่งแจ้งข่าว หมายถึงการเสนอเนื้อหาโดยการแจ้งข่าวทั่ว ๆ ไป ที่จำเป็นแก่การพัฒนาสตรีโดยไม่แสดงความคิดเห็นของผู้เสนอข่าว เช่น ประกาศของราชการ รายงานของราชการ ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวเกษตรกร

2. เป็นผู้ให้ความคิดเห็น วิเคราะห์ หรือวิพากษ์วิจารณ์ หมายถึงการเสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นบทความที่มีการเสนอความคิดเห็น วิเคราะห์ หรือวิพากษ์ วิจารณ์ของนักเขียน ซึ่งให้เห็นเหตุและผลหรือเสนอแนวทางต่าง ๆ

3. เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่จะช่วยพัฒนาสตรี เช่น การเสนอกิจกรรม ผลงาน หรือประวัติดีเด่นของบุคคลที่มีส่วนในการพัฒนาสตรีในลักษณะการยกย่องชมเชย

4. เป็นช่องทางการสื่อสารกลับ หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อเขียนจากผู้อ่าน เช่น คอลัมน์จดหมายจากผู้อ่าน คอลัมน์ตอบปัญหาต่าง ๆ

5. เป็นผู้เสนอทักษะและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่จะสร้างเสริมประสบการณ์หรือให้ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาสตรี เช่น ทักษะในการช่าง การประกอบอาชีพ เป็นต้น

ทิศทางการเสนอเนื้อหา หมายถึงการเสนอเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีโดยการแสดงความคิดเห็น ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งทิศทางการเสนอเนื้อหาออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านบวก (positive) หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มีวลีหรือประโยคซึ่งแสดงทัศนคติในทางที่ดีต่อสตรี เช่น

- สตรีเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งจะขาดเสียมิได้
- อนาคตของชาติอยู่ที่สตรีทั้งหมด
- ผู้หญิงมีความอดทน กล้าหาญ มีจริยธรรม
- สตรีมีความหมายและความสำคัญยิ่งใหญ่ต่อครอบครัวและประเทศชาติ

2. ด้านลบ (negative) หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มีวลีหรือประโยคซึ่งแสดงทัศนคติที่ไม่ดีต่อสตรี เช่น

- ขอลามสตรีเหล่านี้ว่าสิ้นแล้วหรือความคิดที่จะสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติถึงได้หันเข้าหาของสงวนที่แม่ให้มาเอามาโฆษณาหากิน
- "ไถ่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง" แต่ไอ้ที่ไม่แต่งเลยโดยมุ่งกางเกงในตัวนิดและยกทรงตัวกระจิวแล้วได้รับการตัดสินให้ชนะว่าเป็นนางสาวไทยเพื่อจะส่งไปประกวดกับชาวต่างชาติ อย่างนี้หรือคือนางสาวไทยเพื่อจะส่งไปประกวดกับเขา มีสมบัติอยู่คนเดียววุธสุดส่าห์หอบหัวขึ้นเครื่องบินไปประกาศขายถึงเมืองนอกเมืองนาเขี้ยวหรือ

3. เป็นกลาง (neutral) หมายถึงการเสนอเนื้อหาที่มุ่งให้ข้อเท็จจริงหรือความรู้โดยไม่เสนอความคิดเห็น เช่น

- การแจ้งวัน เวลา สถานที่ที่จะมีการให้ความรู้ต่าง ๆ แก่สตรี
- รายงานข่าวการพัฒนาสตรี
- ความรู้ ทักษะ ในแขนงต่าง ๆ เป็นต้น

ตำแหน่งหน้า หมายถึงหน้าต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ที่จำแนกเป็น

1. หน้าแรก หมายถึง หน้าที่อยู่แรกสุดหรือหน้าหนึ่ง
2. หน้าสังคมบุคคล หมายถึง หน้าที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลในสังคม
3. หน้าสตรี หมายถึง หน้าที่จัดเฉพาะเรื่องสตรี
4. หน้าอื่น หมายถึง หน้าที่ไม่ใช่เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมบุคคลหรือสตรี และไม่ เป็นหน้าแรกสุดของหนังสือพิมพ์

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพโดยทั่วไปในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูล เพื่อการอ้างอิงในการวิจัยทางวารสารศาสตร์และการพัฒนา
2. ทำให้หนังสือพิมพ์รายวันทราบบทบาทในการพัฒนาสตรีของตนเอง และใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการเสนอเนื้อหา เกี่ยวกับสตรีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525-2529 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525-2544) เพื่อเพิ่มบทบาทของหนังสือพิมพ์ให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและช่วยให้อการพัฒนาสตรีดำเนินไปได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ทำให้หน่วยงานที่ดำเนินงานพัฒนาสตรีทราบถึงความสำคัญและบทบาทในปัจจุบันของหนังสือพิมพ์รายวันในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีซึ่งนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้สื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ เพื่อพัฒนาสตรีได้